

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ/ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS/
АДМИНИСТРАТИВНЫЙ ПРОЦЕСС**

ԵՐՎԱՆԴԻ ԽՈՒՆԴԿԱՐՅԱՆ
ՀՀ վճարելի դատարանի նախագահ

YERVAND KHUNDKARYAN
Chairman of the Court of Cassation of the RA

ЕРВАНД ХУНДКАРЯН
Председатель Кассационного Суда РА

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՀԱՅՅԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

**THE ISSUES OF APPLICATION OF A PRELIMINARY INJUNCTION
IN THE ADMINISTRATIVE PROCEEDING**

**ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ИСКА В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ**

ՀՀ Սահմանադրության¹ 61-րդ և 63-րդ հոդվածներն ամրագրում են իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքները: «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) 6-րդ հոդվածը և սահմանում է արդար դատաքննության իրավունքը: Հիմնական իրավունքների շարքում արդար դատաքննության իրավունքն ունի առանձնահատուկ դեր, քանի որ այն կոչված է ապահովելու մարդու և քաղաքացու մնացած իրավունքների պաշտպանությունը, դրանց խախտումների կանխումը և վերացումը:

Արդար դատաքննության իրավունքի բովանդակությունը, ի թիվս այլնի, ներառում է վերջնական և պարտադիր ուժ ունեցող դատական ակտի կատարումը: Նշված դատողությունը բխում է նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ Եվրոպական դատարան) կողմից ձևավորված դատական պրակտիկայից: Մասնավորապես, Եվրոպական դատարանն իր մի շարք որոշումներում արտահայտել է դիրքորոշում այն մասին, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքը կդառնար երևակայական իրավունք, եթե պետության իրավական համակարգը թույլ

¹ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխություններ, ՀՀՊՏ 2015.12.21/Հատուկ թողարկում, Հոդ. 1118:

տար, որ վերջնական և պարտադիր ուժ ունեցող դատական որոշումները մնային անկատար: Դժվար կլինե՞ր պատկերացնել, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածը, մանրամասն նկարագրելով կողմերին տրամադրվող դատավարական երաշխիքները (արդար, հրապարակային և արագ դատաքննություն), չպաշտպանե՞ր դատական որոշումների կատարումը: Դատական ակտերի կատարման նկատմամբ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի գործողության բացառումը կհանգեցնե՞ր իրավունքի գերակայության սկզբունքի հետ անհամատեղելի իրավիճակների: Ուստի ցանկացած դատարանի կողմից կայացված որոշման կատարում պետք է դիտվի որպես «դատաքննության» բաղկացուցիչ մաս՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի իմաստով²:

Սակայն գործնականում հանդիպում են դեպքեր, երբ գործի քննության արդյունքում կայացված, օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը տարբեր պատճառներով (օբյեկտիվ կամ սուբյեկտիվ) հնարավոր չի լինում կատարել, ինչը կարող է հանգեցնել ՀՀ Սահմանադրությամբ և Կոնվենցիայով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքի խախտման: Նման դեպքերը կանխելու և ապագայում կայացվող դատական ակտի կատարումն ապահովելու նպատակով՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքը նախատեսում է հայցի ապահովման ինստիտուտը³:

Հարկ է նկատել, որ թեև ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքը չի սահմանում հայցի ապահովման հասկացությունը, այն կարելի է բխեցնել հայցի ապահովում կիրառելու հիմքից: Այսպես, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ պարտավորեցման, գործողության կատարման կամ ճանաչման հայցերի դեպքում վարչական դատարանը դատավարության մասնակցի միջնորդությամբ միջոցներ է ձեռնարկում հայցի ապահովման համար, եթե նման միջոցներ չձեռնարկելը կարող է անհնարին դարձնել կամ դժվարացնել դատական ակտի կատարումը: Վերոգրյալից հետևում է, որ վարչական դատավարությունում հայցի ապահովումը դատարանի կողմից կատարվող դատավարական գործողություն է՝ պայմանավորված օրենքով սահմանված միջոցներ ձեռնարկելու անհրաժեշտությամբ՝ հետագայում կայացվող դատական ակտի կատարումն ապահովելու նպատակով, այն դեպքում, երբ նման միջոցներ չձեռնարկելու արդյունքում դատական ակտի կատարումը կարող է դժվարանալ կամ դառնալ անհնարին:

Հատկանշական է, որ օրենսդիրը վարչական դատավարությունում հայցի ապահովում կիրառելու հնարավորությունը որոշակիորեն սահմանափակել է՝ որպես չափանիշ ընդունելով ներկայացված հայցատեսակը: Մասնավորապես, հայցի ապահովումը կիրառելի է միայն պարտավորեցման, գործողության կատարման և ճանաչման հայցատեսակների դեպքում:

² Տե՛ս, օրինակ, *Hornsby v. Greece* գործով Եվրոպական դատարանի 19.03.1997 թվականի վճիռը, կետ 40:

³ Ընդունվել է 05.12.2013 թվականին, ՀՀՊՏ 2013.12.28/73(1013):1:

Դատարանի կողմից անձին պաշտպանության ժամանակավոր միջոցներ տրամադրելու ինստիտուտի նշանակության վերաբերյալ, տե՛ս նաև S. de la Sierra, "Provisional Court Protection in Administrative Disputes in Europe: The Constitutional Status of Interim Measures Deriving from the Right to Effective Court Protection. A Comparative Approach", *European Law Journal*, Vol. 10, No. 1, January 2014, pp. 42-60:

Գործնականում խնդիրներ են առաջանում՝ կապված ճանաչման հայցատեսա-
կի դեպքում հայցի ապահովում կիրառելու հետ: Այսպես, ՀՀ վարչական դատա-
վարության օրենսգրքի 69-րդ հոդվածը սահմանում է, որ՝

«1. Ճանաչման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել ճանաչել որևէ իրավա-
հարաբերության առկայությունը կամ բացակայությունը, եթե նա չի կարող հայց
ներկայացնել սույն օրենսգրքի 66-68-րդ հոդվածներին համապատասխան:

2. Ճանաչման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել ճանաչել վարչական ակ-
տի առ ոչինչ լինելը:

3. Ճանաչման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել ոչ իրավաչափ ճանաչել
այլևս իրավաբանական ուժ չունեցող միջամտող վարչական ակտը կամ կատար-
մամբ կամ որևէ այլ կերպ իրեն սպառաժ գործողությունը կամ անգործությունը,
եթե հայցվորն արդարացիորեն շահագրգռված է ակտը կամ գործողությունը կամ
անգործությունը ոչ իրավաչափ ճանաչելու մեջ, այսինքն՝

1) առկա է նմանատիպ իրավիճակում նմանատիպ միջամտող վարչական
ակտ կրկին ընդունելու կամ գործողություն կրկին կատարելու վտանգ.

2) հայցվորը մտադիր է պահանջել գույքային վնասի հատուցում, կամ

3) դա նպատակ է հետապնդում վերականգնելու հայցվորի պատիվը, արժա-
նապատվությունը կամ գործարար համբավը»⁴:

Վերոշարադրյալից կարելի է եզրակացնել, որ ճանաչման հայցի երեք են-
թատեսակների դեպքում էլ գործի քննության արդյունքում կայացված, հայցվո-
րի պահանջը բավարարող դատական ակտն ունի ճանաչողական բնույթ, այն է՝
դրանով ճանաչվում է որևէ իրավահարաբերության առկայությունը կամ բացա-
կայությունը, վարչական ակտի առ ոչինչ լինելը կամ այլևս իրավաբանական ուժ
չունեցող միջամտող վարչական ակտի կամ կատարմամբ կամ որևէ այլ կերպ
իրեն սպառաժ գործողության կամ անգործության ոչ իրավաչափ լինելը: Նման
դատական ակտի ճանաչողական բնույթով պայմանավորված՝ վարչական դա-
տարանը երբեմն հրաժարվում էր ճանաչման հայցի դեպքում հայցի ապահովում
կիրառելուց՝ պատճառաբանելով, որ ճանաչման հայցի հիման վրա հարուցված
վարչական գործով կայացված գործն ըստ էության լուծող, ճանաչողական դա-
տական ակտը կատարում չի պահանջում, մինչդեռ հայցի ապահովում կիրառելու
հիմքը կայացվելիք դատական ակտի կատարումը դժվարանալը կամ անհնարին
դառնալն է:

Քննարկվող խնդրին իր որոշումներից մեկում անդրադարձել է ՀՀ վճռաբեկ
դատարանը, արձանագրելով, որ օրենսդրի տեսանկյունից հայցի ապահովման
միջոց կիրառելու համար որևէ նշանակություն չունի այն հանգամանքը, թե տվյալ
գործի հարուցման համար հիմք հանդիսացող հայցն ունի ճանաչողական, թե կա-
տարողական բնույթ: Փաստորեն, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով
սահմանված պարտավորեցման, գործողության կատարման կամ ճանաչման

⁴ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 17.12.2019 թվականի թիվ ՍԴՈ-1497 որոշմամբ ՀՀ վարչական
դատավարության օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետն այնքանով, որքանով հնարա-
վորություն չի տալիս անձին օրենքով սահմանված ոչ գույքային վնասի հատուցում պահանջելու
մտադրություն ունենալու հիմքով ճանաչման հայց ներկայացնել, ճանաչվել է ՀՀ Սահմանադրության
62-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 75-րդ հոդվածին հակասող:

հայցատեսակներից որևէ մեկի հիման վրա հարուցված գործերի դեպքում հայցի ապահովման միջոց կիրառելու համար վճռորոշ նշանակություն ունի ոչ թե ներկայացված հայցապահանջների բնույթը, այլ հայցի ապահովման միջոց կիրառելու՝ օրենսդրի կողմից սահմանված հիմքերի առկայությունը, այսինքն՝ նման միջոցներ չձեռնարկվելու դեպքում դատական ակտի կատարումն անհնարին դարձնելու կամ դժվարացնելու հնարավորությունը⁵:

Միևնույն ժամանակ նշված որոշմամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը չի բացահայտել, թե ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով ինչ է ենթադրում ճանաչման հայցի հիման վրա հարուցված վարչական գործով կայացված դատական ակտի կատարումը, որի հիման վրա էլ դատարանը պետք է պարզի հայցի ապահովում կիրառելու հիմքի (հայցի ապահովման միջոցներ չձեռնարկվելու դեպքում դատական ակտի կատարումն անհնարին դառնալու կամ դժվարանալու հնարավորություն) առկայությունը:

Կարծում ենք, որ ճանաչման հայցի հիման վրա հարուցված վարչական գործով հայցի ապահովում կիրառելու հիմքի առկայությունը պարզելիս անհրաժեշտ է ելնել այն գաղափարից, որ անձի իրավունքների դատական պաշտպանությունն ինքնանպատակ չէ՝ անկախ այն հանգամանքից, թե անձն ինչ հայցատեսակի շրջանակում է իրականացնում իր իրավունքների պաշտպանությունը: Մասնավորապես, ճանաչման հայցի բավարարման դեպքում իրավահարաբերության առկայության կամ բացակայության, վարչական ակտի առ ոչինչ լինելու կամ այլևս իրավաբանական ուժ չունեցող միջամտող վարչական ակտի կամ կատարմամբ կամ որևէ այլ կերպ իրեն սպառած գործողության կամ անգործության ոչ իրավաչափ լինելու փաստի արձանագրումը կարող է անմիջականորեն առաջացնել որոշակի իրավական հետևանքներ: Հենց այդ հետևանքների առաջացումն էլ դատարանը պետք է հաշվի առնի ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով «դատական ակտի կատարում» արտահայտության ներքո: Այսինքն՝ ճանաչման հայցի հիման վրա հարուցված գործով հայցի ապահովում կիրառելու հիմքի առկայությունը պարզելիս դատարանը պետք է քննարկման առարկա դարձնի այն հարցը, թե հայցի ապահովման միջոցներ չձեռնարկելն ինչ ազդեցություն կունենա այն անմիջական իրավական հետևանքների առաջացման վրա, որոնք կառաջանային հայցի հնարավոր բավարարման դեպքում: Միաժամանակ անհրաժեշտ է ընդգծել, որ խոսքը վերաբերում է հայցի հնարավոր բավարարման դեպքում առաջացող ոչ թե ցանկացած, այլ միայն անմիջական իրավական հետևանքներին:

Վարչական դատավարությունում հայցի ապահովմանն առնչվող մեկ այլ խնդիր է այն պայմանների և գործոնների բացահայտումը, որոնք պետք է հաշվի առնվեն դատարանի կողմից հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդությունը քննարկելիս:

ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 91-րդ հոդվածը հայցի ապահո-

⁵ Տե՛ս «Արտադրա-տպագրական» ՓԲԸ-ն ընդդեմ ՀՀ կառավարությանն առնջթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի թիվ ՎԴ/5719/05/16 վարչական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 01.06.2018 թվականի որոշումը:

վում կիրառելու անհրաժեշտությունը կապում է հայցի ապահովման միջոցներ չձեռնարկվելու դեպքում դատական ակտի կատարումն անհնարին դառնալու կամ դժվարանալու հետ: Թվում է, թե ցանկացած դեպքում նշված հանգամանքի առկայությունն ինքնին բավարար է հայցի ապահովում կիրառելու համար: Մինչդեռ կարծում ենք, որ հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդությունը քննարկելիս դատարանը, ի թիվս այլնի, պետք է հաշվի առնի նաև հանրային շահի գործոնը⁶:

Այսպես, վարչական դատավարության կարգով քննվող վեճերը ծագում են հանրային իրավահարաբերություններից, որոնք ձևավորվում են հանրային շահը սպասարկող սուբյեկտների՝ պետության և համայնքի կողմից այն իրացնելու և կյանքի կոչելու, սոցիալական ոլորտում այն առարկայացնելու կապակցությամբ, քանի որ հանրային իրավունքով կարգավորվող հարաբերության շրջանակում սուբյեկտը գործում է ոչ թե իր, այլ հանրային շահերի վերհանման և ապահովման նպատակով⁷:

Հանրային և մասնավոր շահերի տարանջատմանն իր որոշումներում անդրադարձել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանը: Մասնավորապես, ՀՀ վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ իրավունքում «շահ» հասկացության դասակարգումը հանրայինի և մասնավորի խիստ պայմանական է, քանի որ հանրային և մասնավոր շահերը հանդես են գալիս փոխկապակցվածության մեջ և գրեթե միշտ փոխլրացնում են միմյանց: Այսպես, իրավական շահը դասակարգվում է հանրայինի և ոչ հանրայինի՝ դասակարգման հիմքում դնելով այդ շահը կրող սուբյեկտին. հանրային շահի կրողը հասարակությունն է՝ որպես մեկ միասնական, ամբողջական օրգանիզմ: Ընդ որում, շահը հանրային որակելու համար պարտադիր նախապայման չէ հասարակության բոլոր անդամների կողմից այդ շահի ընկալելի, ընդունելի լինելու հանգամանքը: Սակայն հանրային շահը տարբերվում է մասնավոր շահից ոչ միայն սուբյեկտային չափանիշով, այլ նաև իր առարկայով, քանի որ հանրային շահի առարկան համընդհանուր, համամարդկային որոշակի բարիքներն են, որոնց առարկայացումը հասարակական կյանքում անհրաժեշտ նախապայման է հասարակության գոյատևման և հետագա զարգացման համար⁸:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ կարելի է փաստել, որ հայցվորի մասնավոր շահի⁹ ապահովման նպատակով կիրառվող հայցի ապահովումը կարող է առնչվել հանրային շահերին, սակայն, որպես կանոն, դրա արդյունքում հանրային շահերն էապես չեն մասսվում՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հայցի ապահովումն իրենից ներկայացնում է դատարանի կողմից կիրառվող ժամանակավոր միջոց:

⁶ Անձին ժամանակավոր դատական պաշտպանություն տրամադրելիս բոլոր վերաբերելի գործոնները և շահերը հաշվի առնելու անհրաժեշտությունը բխում է նաև Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 13.09.1989 թվականի R (89) 8 հանձնարարականից (տե՛ս նաև, OSCE/ODIHR, “Handbook for Monitoring Administrative Justice”, 2013, էջ 68):

⁷ Տե՛ս, օրինակ, «Վեստ» ՍՊԸ-ն ընդդեմ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության մտավոր սեփականության գործակալության թիվ ՎԴ/1621/05/14 վարչական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 22.04.2016 թվականի որոշումը:

⁸ Տե՛ս վերը նշված որոշումը:

⁹ Թեև հայցվորի իրավունքների պաշտպանությունը ևս կարող է համարվել հանրային շահ, սակայն սույն աշխատանքում մասնավոր շահը վերաբերում է կայացվելիք դատական ակտի կատարումն ապահովելու՝ հայցվորի շահին (շահագրգռվածությանը):

Այսինքն՝ հայցի ապահովման միջոցների ժամանակավոր բնույթը, որպես կանոն, որոշակիորեն հավասարակշռում է մասնավոր և հանրային շահերը:

Այդուհանդերձ, որոշ դեպքերում, պայմանավորված վարչական դատավարության կարգով քննվող կոնկրետ գործի բնույթով, հնարավոր է, որ հայցի ապահովման միջոցների ձեռնարկման հետևանքով վսասվեն հանրության հատուկ հոգաձության տակ գտնվող էական շահերը (օրինակ՝ շրջակա միջավայրի պահպանություն, ազգային անվտանգություն և այլն): Այս գերակա շահերի պաշտպանության հրամայականով պայմանավորված՝ յուրաքանչյուր դեպքում հայցի ապահովում կիրառելիս, ելնելով կոնկրետ գործի փաստական հանգամանքներից, անհրաժեշտ է պարզել, թե տվյալ դեպքում առկա է արդյոք հայցվորի շահին հակադրվող գերակա հանրային շահ: Ընդ որում, նման շահի առկայության դեպքում հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդության մերժումը կլինի հիմնավորված: Հայցի ապահովում կիրառելիս հանրային շահի գործոնը հաշվի առնելու անհրաժեշտությունը բխում է նաև այն հանգամանքից, որ դատավարության այդ փուլում դատարանը գնահատման առարկա չի դարձնում հայցի հիմնավորվածությունը, դրա բավարարման հնարավորությունը: Ուստի հայցի ապահովում կիրառելիս հանրային շահի անտեսումն անթույլատրելի է՝ հաշվի առնելով, որ կիրառված հայցի ապահովման հետևանքները հանրության համար կարող են առանձին դեպքերում լինել ծանր և անվերականգնելի:

Անհրաժեշտ է նաև նշել, որ հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդությունը քննարկելիս հանրային շահի գործոնը կարող է որոշիչ նշանակություն ունենալ այն դեպքերում, երբ հայցի ապահովում կիրառելու հետևանքով կարող են, օրինակ, վսասվել անորոշ թվով անձանց հիմնարար իրավունքներ և օրինական շահեր, հանրության առողջությունը, վտանգվել ազգային անվտանգությունը, շրջակա միջավայրի բաղադրիչները կամ հանրության հատուկ հոգաձության տակ գտնվող էական այլ շահերը¹⁰:

Գործի քննության արդյունքում կայացվելիք դատական ակտի կատարում ստանալու հնարավորությունն ապահովելու հայցվորի շահի և հանրային շահի բախումը դրսևորվում է, օրինակ, դատավորների նշանակման գործընթացին առնչվող դատական գործերով հայցի ապահովում կիրառելիս: Մասնավորապես, հանդիպում են դեպքեր, երբ անձինք, դատավորների թեկնածուների ցուցակի համալրման նպատակով անցկացված որակավորման քննության որևէ փուլը (գրավոր կամ բանավոր) հաղթահարելու վերաբերյալ վեճը լուծելու համար դիմում են դատարան: Նման գործերով հայցի ապահովում կիրառվելու դեպքում հայցվորը հնարավորություն է ստանում շարունակել իր մասնակցությունը դատավորների նշանակման գործընթացին: Այդ դեպքում հնարավոր է, որ մինչև գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի կայացումն ու օրինական ուժի մեջ մտնելը հայցվորը նշանակվի դատավորի պաշտոնում:

Ինչպես նշվեց, հանրային շահի գործոնը պահանջում է գնահատել հայցի

¹⁰ Դատարանի կողմից հանրային շահի գործոնի գնահատման վերաբերյալ տես նաև M. D. Moore, “The Preliminary Injunction Standard: Understanding the Public Interest Factor”, 117 Mich. L. Rev., 2019, pp. 939-961:

ապահովման միջոցներ ձեռնարկելու արդյունքում հանրության համար առաջացող հնարավոր հետևանքները: Այսպես, հաշվի առնելով դատավորի՝ արդարադատություն իրականացնելու սահմանադրական առաքելությունը և դրա հիմնարար նշանակությունը ժողովրդավարական հասարակությունում, ՀՀ Սահմանադրությամբ և «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքով¹¹ մանրամասնորեն սահմանվել է դատավորի թափուր պաշտոնը համալրելու կարգը: Միայն սահմանված կարգի պահպանմամբ, նախատեսված բոլոր փուլերը հաղթահարելու արդյունքում դատավորի պաշտոնում նշանակվելու դեպքում կարելի է փաստել, որ այդ դատարանը՝ ի դեմս դատավորի, ստեղծվել է օրենքի հիման վրա¹²:

Մինչդեռ երբ հայցի ապահովման միջոցներ ձեռնարկելու արդյունքում է միայն հնարավոր դառնում անձի՝ դատավորի պաշտոնում նշանակվելը, նման դատարանը չի կարող վայելել հասարակության վստահությունը, քանի որ այդ անձի՝ օրենքով սահմանված բոլոր փուլերը հաղթահարած լինելու հանգամանքը վիճելի է:

Ավելին՝ նմանատիպ գործերով հայցի ապահովման միջոցների՝ հանրային շահերին վնասելու վտանգն ավելի ակնառու է դառնում հետագայում հայցը մերժելու վերաբերյալ դատական ակտի կայացման դեպքում, երբ անձի՝ սահմանված փուլերը հաղթահարած չլինելու հանգամանքն այլևս ոչ թե վիճելի, այլ հաստատված է լինում: Նշվածից հետևում է, որ քննարկվող գործերով հայցի ապահովում կիրառվելու պայմաններում հայցի հետագա հնարավոր մերժման դեպքում առաջանալու է անորոշ թվով անձանց արդար դատաքննության իրավունքի խախտման հարցը, մասնավորապես՝ նախ, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքով նախատեսված բոլոր փուլերը չհաղթահարած, հետևաբար օրենքի պահանջների խախտմամբ դատավորի պաշտոնում նշանակված անձը, որը, սակայն, դատարանի կողմից հայցի ապահովում կիրառվելու արդյունքում շարունակել է մասնակցել դատավորների նշանակման գործընթացին և արդյունքում նշանակվել դատավորի պաշտոնում, իրավասու էր արդյոք քննել և լուծել դատական գործեր, այսինքն՝ արդյոք այս դեպքում պահպանված է դատարանի՝ օրենքի հիման վրա ստեղծված լինելու պահանջը, ավելին՝ արդյոք այդպիսի դատարանը և արդարադատությունը կարող են վայելել հասարակության վստահությունը:

Նման իրավիճակները կարող են հանգեցնել դատական համակարգի անկա-

¹¹ Ընդունվել է 07.02.2018 թվականին, ՀՀՊՏ 2018.02.12/10(1368) Հոդ.143:

¹² Եվրոպական դատարանը Կոնվենցիայի համակարգին բնորոշ իրավունքի գերակայության սկզբունքի լույսի ներքո արձանագրել է, որ «դատարանը» միշտ պետք է ստեղծվի «օրենքի հիման վրա», քանի որ հակառակ դեպքում այն օժտված չի լինի անհատների գործեր քննելու համար ժողովրդավարական հասարակությունում պահանջված լեգիտիմությամբ (օրինակ՝ Lavents v. Latvia գործով Եվրոպական դատարանի 28.11.2002 թվականի վճիռը, կետ 81, Biagioli v. San Marino գործով Եվրոպական դատարանի 08.07.2014 որոշումը, կետ 71): Եվրոպական դատարանը բազմիցս ընդգծել է հասարակությունում դատական համակարգի հատուկ դերը, որը, լինելով իրավական պետության հիմնարար արժեք հանդիսացող արդարության երաշխավոր, իր լիազորությունները բարեհաջող իրականացնելու համար պետք է վայելի հասարակության վստահությունը (օրինակ՝ Baka v. Hungary գործով Եվրոպական դատարանի 23.06.2016 թվականի վճիռը, կետ 164):

յունության և արդարադատության նկատմամբ հասարակության վստահության նվազման: Հետևաբար դրանց բացառումը բխում է հանրային շահից, որի պաշտպանության անհրաժեշտությունը ենթակա է դատարանի կողմից գնահատման հայցի ապահովում կիրառելու անհրաժեշտության հարցը պարզելիս:

Միևնույն ժամանակ հարկ է ընդգծել, որ գերակա հանրային շահի հիմքով հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդությունը մերժելիս դատարանը պետք է ծանրակշիռ փաստարկներով հիմնավորի այդպիսի շահի առկայությունը, ինչը բխում է դատական ակտերը պատճառաբանելու պահանջից¹³:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ կարող ենք արձանագրել, որ՝

- *ճանաչման հայցի հիման վրա հարուցված գործով հայցի ապահովում կիրառելու հիմքի առկայությունը պարզելիս «դատական ակտի կատարում» ասելով պետք է հասկանալ հայցի հնարավոր բավարարման անմիջական իրավական հետևանքների առաջացումը.*
- *հայցի ապահովում կիրառելու անհրաժեշտությունը պարզելիս պետք է գնահատել նաև հանրային շահը՝ հաշվի առնելով այն հետևանքները, որոնք կառաջանան հանրության համար հայցի ապահովում կիրառվելու արդյունքում.*
- *գերակա հանրային շահի հիմքով հայցի ապահովում կիրառելու միջնորդությունը մերժելիս դատարանը պետք է ծանրակշիռ փաստարկներով հիմնավորի այդպիսի շահի առկայությունը:*

Annotation. This article is dedicated to such an important institution of administrative proceeding as a preliminary injunction. The author discussed the role and significance of the institution within the implementation of the right to judicial protection. In particular, the issues of the preliminary injunction in case of a claim for recognition were referred to. The author concluded that when revealing the grounds for applying a preliminary injunction in cases initiated on the basis of a recognition claim, by saying “the execution of a judicial act” one should understand the immediate legal consequences of satisfying the claim.

Аннотация. Данная статья посвящена такому важнейшему институту, как обеспечение иска в административном судопроизводстве. Автор обсудил роль и значение этого института в реализации механизма права судебной защиты. В частности, упомянуты проблемы об обеспечении иска по искам о признании. Автор пришел к выводу, что выясняя основания применения обеспечения иска по возбуждению дела на основании иска о признании, говоря «исполнение судебного акта», следует понимать непосредственные правовые последствия удовлетворения иска.

Բանալի բառեր – *հայցի ապահովում, ճանաչման հայց, հանրային շահ, մասնավոր շահ, դատական ակտի կատարում, վարչական դատավարություն, արդար դատաքննության իրավունք:*

Keywords: *preliminary injunction, a claim for recognition, public interest, private interest, the*

¹³ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 123-րդ հոդված, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի (ընդունվել է 07.02.2018 թվականին, ՀՀՊՏ 2018.02.12/10(1368) Հոդ.143) 6-րդ հոդվածի 2-րդ մաս:

execution of a judicial act, administrative proceeding, the right to a fair trial.

Ключевые слова: *обеспечение иска, иск о признании, общественный интерес, частный интерес, исполнение судебного акта, административное судопроизводство, право на справедливое судебное разбирательство.*

Ե. Խունդկարյան - ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նախագահ, էլ. փոստ՝ yervandkhundkaryan@yandex.ru

Ներկայացվել է խմբագրություն՝ 19.05.2020 թ., տրվել է գրախոսության՝ 19.05.2020 թ., երաշխավորվել է ՀՀ Սահմանադրական դատարանի դատավոր, ի.գ.թ. Ա. Դիլանյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության՝ 22.05.2020 թ.: